19/09/2019

Λέων Στ΄ ο Σοφός

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Σαν σήμερα 19 Σεπτεμβρίου, γεννιέται ο Λέων 6ος ο Σοφός, Μακεδόνας αυτοκράτορας του Βυζαντίου

Δεύτερος γιος του αυτοκράτορα Βασιλείου Α΄, εστεμμένος ήδη από το 870, ο Λέων Στ΄ ο επιλεγόμενος Σοφός είχε μία ζωή που χαρακτηρίστηκε τόσο από σκάνδαλα, όσο και από μεγάλο και σημαντικό έργο. Όταν πέθανε ο Βασίλειος Α΄ (Αύγουστος 886), ο Λέων συμβασίλευσε με τον αδελφό του, Αλέξανδρο, οποίος επίσης είχε στεφθεί εγκαίρως. Η απουσία διαδόχου για πολλά χρόνια είχε ως αποτέλεσμα ο Αλέξανδρος να αναγνωρίζεται ως συμβασιλεύς σε όλες τις πηγές, μεταξύ των οποίων κείμενα νομικού ενδιαφέροντος και νομίσματα.

Ο Λέων Στ΄ είχε εξαρχής δύσκολες σχέσεις με τον πατέρα του, ο οποίος έτρεφε μεγάλη αγάπη για τον πρωτότοκο γιο του, Κωνσταντίνο. Μάλιστα θεωρήθηκε ύποπτος για συνωμοσία κατά του Βασιλείου Α΄, με αποτέλεσμα να φυλακιστεί για τρία χρόνια. Παρόλα αυτά, διασώζεται ένα κείμενο στον τύπο του βασιλικού αδριάντος με αφιέρωση του Βασιλείου Α΄ στον Λέοντα, που περιέχει παραινετικές συμβουλές για την άσκηση της εξουσίας και για τον βίο γενικότερα και

υποδηλώνει ότι γενικά δεν υπήρχε πρόβλημα στη διαδοχή, παρά τις αντίθετες απόψεις που έχουν εκφραστεί ως τώρα. Μία από τις πρώτες πράξεις του Λέοντος Στ΄ μετά την ανάρρησή του το 886 ήταν η αποκατάσταση του δολοφονηθέντος από τον πατέρα του αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄, του οποίου η σορός μεταφέρθηκε με μεγαλοπρέπεια από την Χρυσόπολη, όπου είχε ταφεί, στο ναό των Αγίων Αποστόλων. Μία εξίσου σημαντική απόφαση ήταν η απομάκρυνση του πατριάρχη Φωτίου, ο οποίος θεωρούνταν ύποπτος για ανάμειξη σε συνωμοσίες εναντίον του Βασιλείου Α΄ και του ίδιου του Λέοντος Στ΄. Από μία μερίδα της ιστοριογραφίας του 10ου αι. αναπαράγεται η πληροφορία ότι ο Λέων Στ΄ δεν ήταν πραγματικός γιος του Βασιλείου Α΄, αλλά του Μιχαήλ Γ΄, άποψη η οποία οφείλεται στο γεγονός ότι η μητέρα του Λέοντος, Ευδοκία Ιγγερίνα, υπήρξε ερωμένη του Μιχαήλ Γ΄, πριν το γάμο της με τον Βασίλειο Α΄. Η άποψη αυτή φαίνεται πως εξυπηρέτησε πολιτικούς σκοπούς.

Η βασιλεία του Λέοντος Στ΄ συνταράχθηκε από το σκάνδαλο της τεταρτογαμίας. Αν και νυμφευμένος από νωρίς ο Λέων Στ΄ απέκτησε μόνο κόρες και παρά τον δεύτερο και τον τρίτο γάμο του δεν κατάφερε να αποκτήσει τον πολυπόθητο διάδοχο. Όταν γεννήθηκε το 905 ο διάδοχος Κωνσταντίνος Ζ΄ από την όμορφη Ζωή Καρβονοψίνα, η Εκκλησία απαγόρευσε στον αυτοκράτορα να τελέσει τέταρτο γάμο, ο οποίος τελικά ευλογήθηκε από από έναν κληρικό των ανακτόρων σε μία τελετή στην οποία η Ζωή, παρά την κατηγορηματική άρνηση του πατριάρχη Νικολάου Α΄ του Μυστικού, στέφθηκε επίσης βασίλισσα. Οι σχέσεις του αυτοκράτορα με την Εκκλησία κατόπιν χειροτέρεψαν με τον αποκλεισμό του Λέοντος Στ΄ από τις θρησκευτικές τελετές στην Αγία Σοφία. Η διαμάχη προκάλεσε σχίσμα στους κόλπους της Εκκλησίας, καθώς ο πατριάρχης Νικόλαος Α΄ καθαιρέθηκε το 907, αλλά και δυναστικές επιπλοκές που συνεχίστηκαν μετά το θάνατο του Λέοντος Στ΄.

Δεν είναι εύκολο να εξακριβωθεί η προσωπική ανάμειξη του Λέοντος Στ΄ στη διακυβέρνηση της αυτοκρατορίας, καθώς οι πηγές δίνουν την εντύπωση ότι στηρίχθηκε στους πανίσχυρους υπουργούς του, αρχικά στον πρωτομάγιστρο, λογοθέτη του δρόμου και πεθερό του Στυλιανό Ζαούτζη, για τον οποίο δημιούργησε τον τίτλο του βασιλεοπάτορος, και στη συνέχεια του Αραβικής καταγωγής ευνούχου Σαμωνά, ο οποίος έφτασε στη θέση του παρακοιμώμενου, ωστόσο δεν μπορεί να αποκλειστεί συλλήβδην ο ρόλος του αυτοκράτορα. Τα χρόνια της βασιλείας του Λέοντος Στ΄ (886-912) χαρακτηρίζονται από την πρώτη φάση των μεγάλων βυζαντινοβουλγαρικών πολέμων (894-896) αλλά και από νικηφόρες εκστρατείες στα ανατολικά εναντίον των Αράβων, ενώ ο πόλεμος για τον έλεγχο του Αιγαίου μαινόταν εναντίον των Αράβων πειρατών της Συρίας και της Κρήτης και κορυφώθηκε ατυχώς με την άλωση της Θεσσαλονίκης από τους πειρατές (904). Ο Λέων Στ΄ φαίνεται πως είχε στιβαρή υποστήριξη από το αυλικό περιβάλλον αλλά και από τη σύγκλητο της Κωνσταντινούπολης. Είχε επίσης την

υποστήριξη του στρατού παρόλο που δεν ήταν ένας στρατιωτικός αυτοκράτορας και δεν εξεστράτευσε ποτέ. Ευνόησε την ισχυροποίηση των γενών των ανατολικών συνόρων, μεταξύ των άλλων, των Μαλεΐνων και των Φωκάδων, αλλά δεν έλειψαν από τη βασιλεία του οι συνωμοσίες με κορυφαία εκείνη των Δουκών, Ανδρονίκου και Κωνσταντίνου. Η συμμετοχή του πατριάρχη Νικολάου Α΄, που ήταν συγγενής του Φωτίου και πιθανώς διατηρούσε τα ίδια συμφέροντα εναντίον της δυναστείας, στις συνωμοσίες αυτές, θεωρείται σχεδόν βέβαιη αν και συγκαλύπτεται επιμελώς στις πηγές. Προς τον Κωνσταντίνο Δούκα ο Λέων εκτόξευσε, πιθανώς το 908, την γεμάτη αυτοπεποίθηση απειλή ότι σε περίπτωση που προσπαθούσε να παραμερίσει το γιο του «την επόμενη φορά το κεφάλι σου θα περάσει από την πύλη αυτή χωρίς το σώμα σου». Η φήμη, ότι ο Λέων Στ΄ είχε το προορατικό χάρισμα φαίνεται πως υπήρχε ήδη ενώ ζούσε, και το γεγονός ότι ο Κωνσταντίνος Δούκας συνωμότησε αμέσως μετά το θάνατό του και είχε την κατάληξη με την οποία τον είχε απειλήσει ο αυτοκράτορας αναμφίβολα συντέλεσε στην εξάπλωσή της, με αποτέλεσμα να του αποδοθούν οι λεγόμενες «Προφητείες», οι οποίες βασίζονται σε παλαιότερες πηγές και διαδόθηκαν ευρύτατα στο Βυζάντιο.
Ο Λέων Στ΄ ήταν κατά τη νεότητά του μαθητής του Φωτίου, η απομάκρυνση του οποίου είχε ως αποτέλεσμα να χαρακτηριστεί «αχάριστος» από κάποιους ερευνητές. Ο Λέων όμως υπήρξε πολυγραφότατος βασιλεύς και αποδείχθηκε αντάξιος του καθηγητή του, αφού για το έργο του έλαβε την προσωνυμία «σοφός» ήδη κατά τη βασιλεία του. Συνέγραψε εκκλησιαστική και κοσμική ποίηση που εκτιμήθηκε πολύ στην εποχή του, μία πληθώρα ομιλιών, πολλές από τις οποίες εκφώνησε ο ίδιος σε επίσημες περιπτώσεις, με σημαντικότερο το λόγο στη μνήμη του πατέρα του, Βασιλείου Α΄, όπου ανιχνεύονται αφηγηματικά στοιχεία που θα κυριαρχήσουν στην ιστορική καταγραφή που οργανώθηκε επί Κωνσταντίνου Ζ΄. Τα έργα αυτά κυριαρχούνται από το προσωπικό στοιχείο του συγγραφέα, από το βάθος της σκέψης του και από την περισυλλογή για την κοινωνική εξέλιξη των ανθρώπων, ιδιαιτέρως για τα μέλη του στενότερου βασιλικού κύκλου. Γνωστά είναι επίσης και τα Τακτικά του, κείμενο που ασχολείται με την πολεμική τεχνική και εμπεριέχει ευρύτερο κοινωνικό ενδιαφέρον για τις πληροφορίες και απόψεις που εκφράζει για την κοινωνική θέση και υπόσταση των στρατιωτών. Κορυφαίο έργο όμως του Λέοντος Στ΄ αποτελεί η νομοθεσία του, γνωστή ως Βασιλικά, που ολοκληρώνει τις νομοθετικές προσπάθειες του Βασιλείου Α΄. Παραδόξως η έρευνα μόλις πρόσφατα έχει αποδώσει ξεκάθαρα αυτό το γιγάντιο έργο στον Λέοντα Στ΄. Η νομοθεσία όμως συμπληρώθηκε με τις 113 Νεαρές του Λέοντος, κάποιες από αυτές θεωρείται μάλιστα ότι έχουν γραφτεί από τον ίδιο τον αυτοκράτορα, με το Επαρχικό βιβλίο και την Επιτομή νόμων. Τα Βασιλικά και οι Νεαρές αποτελούν ίσως ένα πρώτο δείγμα του ίδιου του Λέοντος Στ΄ προσωπικά αλλά και των Μακεδόνων αυτοκρατόρων γενικά για το γνήσιο ενδιαφέρον περί της απονομής δικαιοσύνης αλλά και ιδιαιτέρως για την ισότητα των υπηκόων έναντι του νόμου,

που διεπόταν από ανθρωπιστικό πνεύμα.